

Høringsnotat

Forslag til forskrift om fiske med landnot eller sitjenot for fiske med ikke-merkeregistrerte fartøy eller fra land

1 Innledning

Fiskeridirektoratet er av Fiskeri- og kystdepartementet bedt om å utarbeide et forslag til forskrift om fiske med landnot med ikke-merkeregistrerte fartøy eller fra land.

Landnot er en type not som brukes ved land. Som andre nøter er landnoten et redskap som stenger fisken, og landet brukes sammen med noten til dette.

Landnot er en av de eldste typer not, men brukes lite i dag.

2 Historisk bakgrunn og gjeldende rett

I utgangspunktet er det kun tillatt å fiske med not dersom det er gitt en særlig deltakeradgang eller konsesjon. Denne begrensningen gjelder alle notredskap, inkludert landnot eller sitjenot.

Dette ble blant annet vurdert i forarbeidene til saltvannsfiskekloven § 4a¹ hvor følgende ble lagt til grunn:

”I utvalget og blant høringsinstansene er det enighet om at not, trål, snurrevad og motordrevet juksa, dorg o.l. som hovedregel skal være forbudt. Departementet er i hovedsak enig i at et slikt forbud skal innføres. Det er imidlertid et spørsmål om alle former for not skal være forbudt. Dette på bakgrunn av at det blant kystbønder i visse områder av landet er tradisjon for bruk av landnot. Dette er blant annet påpekt av Norges Bondelag. Departementet mener at der slikt landnotfiske drives med små

¹ Lov om saltvannsfiske m.v. av 3. juni 1983 nr. 40

Bergen, 29. juni 2010

nøter, og ikke kommer til fortrensel for yrkesfiskere, bør det kunne gis dispensasjon fra notforbudet.”

Saltvannsfiskeloven § 4a kom inn ved en lovendring i 1997, etter at spørsmålet om regulering av fritidsfiske var vurdert av en arbeidsgruppe med representanter blant annet fra fiskerimyndighetene, Norges Fiskarlag, Norges Fritids- og småfiskerforbund, Norges Fritidsfiskarlag og Norges Jeger- og Fiskerforbund.² Det var uenighet om behovet for en slik redskapsbegrensning, og det ble pekt på at allmennhetens adgang til å utnytte fiskeressursene er en grunnleggende og viktig del av vår kystkultur og for bosetningen langs kysten. Tradisjonen langs kysten med kombinasjon av fiske og annet arbeid eller næringsvirksomhet, spesielt landbruk, ble også trukket frem. Flertallet mente likevel at det var behov for konkrete redskapsbegrensninger, mens mindretallet mente at det ville være et for stort inngrep i allemannsretten å regulere fritidsfisket langs hele kysten på denne måten for å bøte på enkelte problemer i avgrensede deler av landet. Mindretallet ville fortsatt bygge på lovens adgang til å iverksette lokale reguleringer av fisket i bestemte områder hvor det er behov for det.

Bakgrunnen for redskapsbegrensningene var således et ønske om å balansere et utgangspunkt om en allmenn rett til høsting av ressursene i havet, særlig som bidrag til matauk og trivsel, med hensynet til å beskytte yrkesutøvernes grunnlag for å utøve sitt fiskeryrke.

I forbindelse med vedtakelsen av saltvannsfiskelovens § 4a og at adgangen til å dispensere fra notforbudet ble delegert til Fiskeridirektoratet ba Fiskeridepartementet i brev av 12. september 1997 om at følgende ble lagt til grunn ved behandling av søknader om dispensasjon:

”Det bør kreves at det foreligger en viss tilknytning mellom primærnæringene jordbruk og fiske. Det bør i utgangspunktet kreves at det drives aktivt jordbruk, og at en har tradisjon for fiske med landnot. I visse tilfeller hvor søker er bosatt på gård og har lang tradisjon for fisk med landnot, vil det likevel kunne gis dispensasjon, selv om det ikke lenger drives aktivt jordbruk.”

Fiskeridepartementet presiserte dette nærmer i brev av 11. august 1999 hvor det ble bedt om at følgende ble lagt til grunn ved behandling av søknader om dispensasjon:

”Det bør kun gis dispensasjon i særlige tilfeller. Dette innebærer at det som hovedregel ikke skal gis dispensasjon, og at det må foreligge særlige omstendigheter for å kunne dispensere.

Særlige omstendigheter vil foreligge når det kan godtgjøres landnotfiske over en tid som gir virksomheten karakter av å ha tradisjon. Dette innebærer at inntekten av dette fisket må ha vært minst 5000 kroner året i 3 av de siste 10 årene.

² Ot. prp. nr. 69 (1995-96) og Næringskomiteens to innstillinger Innst. O. nr. 55 (1996-97) og nr. 76 (1996-97).

Bergen, 29. juni 2010

Selv om det ikke kan godtgjøres tradisjon for å fiske med landnot, kan det dispenseres dersom det blir godtgjort en lokal tradisjon og at inntekt fra fiske med landnot sammen med andre sesonginntekter, til sammen skal sørge for inntekter til livsopphold.

Redskapsmengden må være begrenset til en landnot evt. Flere små nøter. Redskap og geografisk bruksområde må godkjennes av Fiskeridirektoratet i angjeldende område. Dispensasjonen skal gjelde spesifiserte fiskeslag.”

Før august 2005 var det ikke satt noen mengdebegrensninger i fritidsfisket med landnot. Fritidsfisket for omsetning ble imidlertid stoppet når næringsfisket med tilsvarende redskap ble stoppet. Fiskeridirektoratet vurderte det slik at fritidsfisket med not skulle stoppes når eller dersom fisket etter makrell for fartøy i gruppen not under 13 meter ble stoppet. I august 2005 satt Fiskeridirektoratet en begrensning på hvor mye som kan fiskes i henhold til dispensasjon fra forbudet mot å bruke not i fritidsfisket etter makrell. Ikke-manntallsførte fiskere som hadde dispensasjon til å fiske med landnot kunne til sammen fiske og lande inntil 80 tonn makrell rund vekt i 2005. Fisket ble regulert med maksimalkvoter. I årene etter har gruppekvoten blitt satt til 100 tonn, regulert med maksimalkvoter og garanterte kvoter.

Den siste endringen i forbindelse med dette fisket er vedtakelsen av lov av 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevende marine ressurser (havressursloven). I denne nye loven er det gitt bestemmer som hjemler departementet til å gjøre unntak fra redskapsbegrensningene som er gitt i loven for fiske med fartøy som ikke er merkeregistrert eller fisket fra land, for bruk av landnot. Videre kan departementet i henhold til havressurslovens § 23 andre ledd gjøre unntak fra omsetningsgrensen som er satt for sports- og rekreasjonsfiske, for omsetning av fangst som er tatt med landnot.

3 Forslag til regulering av fiske med landnot med fartøy som ikke er merkeregistrert eller fisket fra land

3.1 Innledning

Fiske med landnot eller sitjenot har fra gammelt av vært en viktig inntektskilde i en del områder langs vestlandskysten. Dette hadde bakgrunn i de begrensninger som lå i fiskerienes rekkevidde og fiskefartøyene. Utviklingen av fiskernes rekkevidde har de siste tiårene har vært eksplosiv. Dette har medført en redusert interesse for å benytte landnot som redskap.

Parallelt med utviklingen av fiskerienes rekkevidde og effektivitet har man i større grad blitt klar over de begrensninger som ligger i ressursgrunnlaget. Havet er ikke uttømmelig og myndighetene har derfor i samarbeid med næringen fastsatt en rekke begrensninger på de ulike fiskeriene, herunder begrensninger på adgangen til å benytte enkelte redskap, for å sikre et bærekraftig ressursuttak.

Sett i lys av utviklingen kan det stilles spørsmål om det fremdeles er behov for en ordning hvor det gis adgang til å fiske med landnot for den gruppen som frem til vedtakelsen av havressursloven ble karakterisert som ikke-manntallsførte fisker. Eventuelt om det er de som fisket med landnot da redskapsbegrensningen i saltvannsfiskeloven ble innført som har behov for å opprettholde inntekten fra dette fisket.

Videre bør det vurderes hvorvidt denne ordningen skal være innrettet mot å videreføre kystkultur og tradisjoner i form av kombinert jordbruk og fiske med landnot. I denne sammenheng kan det stilles spørsmål om det er behov for at flere generasjoner skal kunne samarbeide for å videreføre tradisjonen, det vil si hvorvidt en kobling mellom landnotfiske og jordbruk skal gjelde for den aktuelle fiskeren eller gården som sådan.

3.2 Behov for ordning

De siste årene er det mellom 10 og 15 ikke-manntallsførte fiskere som har hatt dispensasjon for fiske med landnot. Dette er i stor grad fiskere som har fisket med landnot over en rekke år, og som har vært inkludert i ordningen siden redskapsbegrensningen i saltvannsfiskeloven ble vedtatt.

Dette taler for at det viktigste hensynet for å videreføre ordningen er å opprettholde inntekten fra dette fisket for de fiskerne som allerede har dispensasjon. Samtidig har Fiskeridirektoratet fått signaler om at det over tid har foregått endringer i inntektsgrunnlaget til enkelte innenfor gruppen, som ikke samsvarer med bakgrunnen for ordningen. Dette taler videre for at det er behov for å oppklare hvilke kriterier som bør ligge til grunn for å gi eventuelle dispensasjoner.

Bergen, 29. juni 2010

Fiskeridirektoratet ser samtidig at det er et poeng å ta vare på gamle tradisjoner langs kysten og at inntekter fra landnotfiske i kombinasjon med jordbruk fremdeles er viktig for enkelte.

Dersom det legges opp til en videreføring av ordningen er Fiskeridirektoratet opptatt av at det etableres kriterier som er enkle, objektive og kontrollerbare, og som først og fremst ivaretar inntektsbehovet for enkelte ikke-manntallsførte fiskere som driver landnotfiske i kombinasjon med jordbruk, samtidig som at behovet for å ta vare på kystkulturen blir vurdert.

3.3 Grunnleggende hensyn

Fiskeridirektoratet er av den oppfatning at det bør være begrensninger på hvilke redskaper som kan benyttes ved høsting med fartøy som ikke er merkeregistrerte eller ved fiske fra land. Dette innebærer at det kun i særlige tilfeller skal kunne gis dispensasjon fra redskapsbegrensningen.

De siste årene har ikke-manntallsførte fiskere med dispensasjon for å benytte landnot hatt adgang til å fiske totalt 100 tonn makrell, som er det fiske hvor landnotfisket har vært mest utøvd. Dette fisket er maksimalkvoteregulert med garanterte kvoter i bunn. Dette fastsettes i forbindelse med at de årlige reguleringene fastsettes. Fiskeridirektoratet legger i denne sammenheng til grunn at reguleringene for de ikke-manntallsførte fiskerne videreføres i årene fremover og setter rammene for hvordan dette fisket bør begrenses i kvantum.

Selv om det er et fåtall fiskere som har dispensasjon og det totale uttaket er lite er det viktig å se hen til ressursituasjon og prinsippet om alt uttak skal kvoteavregnes. Fiskeridirektoratet er derfor av den oppfatning at dette regimet ikke skal legge til rette for ekspansjon i landnotfisket.

3.4 Dispensasjonsordningen

Dersom det fremdeles anses som nødvendig å videreføre ordningen vil Fiskeridirektoratet anbefale at dagens praksis hvor dispensasjon kun gis i særlige tilfeller videreføres, men det er behov for enkelte innstramminger for å bevare det tradisjonelle elementet i form av at dette har vært og bør være en alternativ inntektskilde for jordbrukere.

Landnotfisket er ikke en prioritert oppgave i kontrollsammenheng. Ved fastsettelse av et nytt regelverk er det viktig at vilkårene for dispensasjonen er enkle, objektive og kontrollerbare. Det vil også si at det er behov for å sikre klare avgrensninger for hvilke fiskere som kan omfattes av ordningen. Denne ordningen skal ikke gi en "bakvei" for sports- og rekreasjonsfiskere eller yrkesfiskere som ønsker å fiske med not.

For det første bør det avgrenses mot yrkesfisker, det vil si fiskere som er registrert i Fiskeridirektoratets Manttallsregister.

Bergen, 29. juni 2010

For det andre må det avgrenses mot andre sports- og rekreasjonsfiskere. Det vil si at ordningen skal legge til rette for at primærnæringene fiskeri og jordbruk fremdeles kan sees i sammenheng i områder hvor dette har blitt utøvd side om side tidligere. Fiskeridirektoratet vil derfor foreslå at det i en eventuell dispensasjonsordning stilles krav om at fiskeren eier og er bosatt på en eiendom som er regulert for jordbruk. Det bør også vurderes hvorvidt aktivitetskravet skal innebære at gården er kvalifisert til tilskuddsordninger i jordbruket.

Dette er likevel ikke nok for å avgrense ordningen, ettersom det ikke lenger utøves et aktivt jordbruk på mange norske gårder. I tillegg bør det derfor stilles et aktivitetskrav. Det vil si at andre inntekter fra gården i det vesentligste skal utgjøre hovedinntektskilden, men at landnotfiske kan inngå som en biinntekt til inntektene fra gårdsdriften. Dette vil bidra til å sikre en tilknytning mellom primærnæringene fiskeri og jordbruk. Gårdsdrift kan dokumenteres ved uttalelse fra kommunen, kopi av ligning og annen tilgjengelig informasjon som viser inntektsgivende aktivitet på gården.

Dersom ordningen videreføres vil Fiskeridirektoratet anbefale et regelverk som klarer angir hvilken tilknytning det skal være mellom eiendommen som danner utgangspunktet for søknad om dispensasjon for landnotfiske og den eiendommen fisket utøves i tilknytning til. Samtidig vil Fiskeridirektoratet ved søknad om dispensasjon kreve at godkjenning av det geografiske bruksområde og redskapet som skal gis av Fiskeridirektoratets regionkontor legges frem. Dette for å sikre at bruksområde og redskapen ikke strider med andre reguleringer, for eksempel vern av laksefiske.

I instruks fra Fiskeridepartementet fra 1997 ble det stilt krav om det ble dokumentert inntekt fra landnotfiske i tre av de siste ti årene for å kunne få dispensasjon. Dette innebærer at ingen nye dispensasjoner kan gis på dette grunnlaget ettersom dette kravet ble fastsatt for mer enn ti år siden. Fiskeridirektoratet ser likevel at inntekt er et objektivt krav som lett kan vurderes. Fiskeridirektoratet ønsker derfor å videreføre kravet om inntekt, om enn i noe endret form. Fiskeridirektoratet vil derfor ved en eventuell dispensasjonsordning anbefale at dispensasjonen ikke kan fornyes dersom det ikke kan dokumenteres inntekt fra landnotfiske i minst ett av de tre siste årene. Dette for å avgrense mot passive dispensasjoner som ikke benyttes.

Ved en eventuell videreføring av ordningen må det også vurderes om dispensasjonen skal gis til enkeltpersoner eller tilknyttes jordbrukseiendommen i seg selv, sett hen til at fiskeren ofte må ha bistand fra andre for å gjennomføre landnotfiske. Fiskeridirektoratet vil anbefale at dispensasjonen kun tildeles enkeltpersoner, og at det kun gis en dispensasjon per eiendom. Fiskeridirektoratet er av den oppfatning at dette vil på den beste måten vise hvem som er ansvarlig for fisket og at tilknytningen til eiendommen blir for svak dersom den skal tildeles eiendommen i seg selv.

3.5 Omsetningsgrense

I henhold til havressurslovens § 23 første ledd kan en sports- eller rekreasjonsfisker ikke omsette fangst som er tatt med fartøy som ikke er merkeregistrert eller fra land for mer enn 50 000 kroner.³ Landnotfiskerne har de siste årene hatt en maksimalkvote på 15 tonn makrell. Ved full utnyttelse av kvoten vil dette i verdi overstige omsetningsgrensen i havressursloven.

Fiskeri- og kystdepartementet er i havressurslovens § 23 andre ledd gitt adgang til å gjøre unntak fra denne omsetningsgrensen for omsetning av fangst som er tatt med landnot.

Dersom ordningen med landnotfiske skal kunne gjennomføres er det nødvendig å gjøre unntak fra omsetningsgrensen. Fiskeridirektoratet anbefaler ikke at denne grensen beskrives nærmere, men at dette begrenses ved kvoteregulering.

3.6 Forslag til forskrift

Forskrift om nærmere vilkår for dispensasjon til å benytte landnot ved fiske med fartøy som ikke er merkeregistrert eller ved fiske fra land

Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet ... 2010 med hjemmel i lov av 6. Juni 2008 nr. 37 om forvaltning av villlevande marine ressursar (havressursloven) § 22 tredje ledd og § 23 andre ledd:

§ 1 Generelt forbud

Det er forbudt å benytte landnot eller sitjenot når det blir høstet med fartøy som ikke er merkeregistrert eller ved fiske fra land.

§ 2 Dispensasjon for bruk av landnot eller sitjenot

Uten hensyn til forbudet i § 1 kan Fiskeridirektoratet gi dispensasjon til enkeltpersoner for bruk av landnot eller sitjenot i særlige tilfeller og dersom følgende vilkår er oppfylt:

- a) Dispensasjon kan kun gis til personer som ikke står i Fiskeridirektoratets Manntallsregister.
- b) Dispensasjon kan kun gis til eier av en eiendom regulert for gårdsdrift. Det er videre krav om at det skal utøves aktivt gårdsdrift på eiendommen, eventuelt at inntekt fra

³ Lov av 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) § 2-1 første ledd.

Bergen, 29. juni 2010

fiske med landnot sammen med andre sesonginntekter, til sammen skal sørge for inntekter til livsopphold. Det stilles også krav om at søker er bosatt på eiendommen.

- c) Dispensasjon kan kun gis dersom det godtgjøres at søker har hatt inntekt fra slikt fiske i minst ett av de tre foregående årene.

Fiskeridirektoratet kan gi dispensasjon for inntil ett år av gangen.

§ 3 Krav til utstyr og godkjenning

Fiskeridirektoratet kan gi dispensasjon for å benytte en not, eventuelt flere smånøter. Det er ikke tillatt å benytte lys ved dette fisket.

Det stilles krav om at Fiskeridirektoratets regionkontor godkjenner det geografiske bruksområdet og redskapen. Det er kun tillatt å gjennomføre fiske med landnot eller sitjenot i tilknytning til den eiendommen det er søkt om dispensasjon for

§ 4 Tilbaketrekking av dispensasjon

Fiskeridirektoratet kan trekke dispensasjonen tilbake dersom det er gitt uriktige opplysninger av betydning for vedtakets innhold eller vesentlige forhold endres etter at dispensasjonen er gitt.

§ 5 Omsetningsgrense

Omsetningsgrensen fastsatt i lov av 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar § 23 gjelder ikke for omsetning av fangst tatt med landnot etter dispensasjon.

Bergen, 29. juni 2010

§ 6 Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i denne forskrift straffes etter §§ 61, og 64 i lov av 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar. På samme måte straffes medvirkning og forsøk.

§ 7 Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft 1. januar 2011.